

Ko e nofo ma'u 'i 'apí – ko hono 'uhingá

Me'a kuo pau ke ke fakahokó

'Oku tau lolotonga 'i he Lēvolo 3 'i he taimí ni, kā 'oku tau teuteu atu 'eni ke tau nga'unu ki he Lēvolo 4.

'Oku 'uhinga atu 'eni ko e kakai Nu'u Sila kotoa pē 'oku nau 'i tu'a meí he ngaahi sēvesi mātu'aki mahu'ingá kuo pau ke nau nofo ma'u 'i 'apí pea ta'ofi mo 'enau fakafeohi mo e kakai 'i tu'a meia kinautolu 'oku nofo 'i homou ngaahi 'apí takitaha.

'Oku mau 'ilo ko e me'a lahi 'eni 'oku mau kole atú. Ko hono tāmata'e'i faka'aufuli ko ia 'o e mahakí 'oku mātu'aki mahu'inga ia ke malu'i 'a e mo'ui 'a e kakaí pea mo fakapapau'i 'oku lava 'e he'etau fa'unga ngāue ki he mo'ui lelei 'o matatali pea mo tokangaekina 'a e kakai Nu'u Sila te nau puké.

'E lava ke ke lue pe fakamālohisino 'i tu'a, kae tauhi ke ke mama'o'aki 'a e mita 'e 2 meí he kakaí 'i he taimi kotoa pē. 'E lava ke ke 'ave ho'o fānaú ki tu'a.

'E faingamālie ma'u pē hono ma'u atu 'o e me'atokoní – 'e kei hokohoko atu pē 'a hono ngaohí, 'e kei hokohoko atu pē hono tufakí, 'e kei ava pē 'a e ngaahi supamāketí. 'E kei lava ma'u pē ke ke ma'u atu 'a e me'atokoní.

'E kei lava ma'u pē ke ma'u atu 'a e ngaahi faito'ó.

'E ma'u atu mo e tauhi fakafaito'o ki he kakai te nau fiema'u 'ení.

'E kei hokohoko angamaheni atu pē 'a e ngaahi tokoni fakapa'anga 'okú ke fa'a ma'u atú, hangē ko e vahe penefití.

Manatu'i, ko e hā pē 'a e me'a te ke faí, kuo pau ke ke fakahoko fakaekoe pē. 'Oku mau kole atu ke ke feohi pē mo kinautolu 'oku mou nofo fakamavahe fakatahá, pea tauhi ke ke mama'o meí he kakai kehe kotoa pē 'i he taimi kotoa pē.

'Oku mau fiema'u ho'o tokoní ke malu'i 'a Nu'u Sila pea mo tāmata'e'i faka'aufuli 'a e mahaki COVID-19. 'E ala ngāue'aki ha ngaahi founa ke fakamālohi'i'aki 'a hono tauhi 'o e ngaahi tu'utu'uní ke fakapapau'i 'e ngāue fakataha 'a e tokotaha kotoa pē, 'i he taimí ni.

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

**Unite
against
COVID-19**

Te u ma'u mei fē ha tokoni fakapa'anga?

'Oku lolotonga ngāue 'a e Pule'angá ke pou pou ki he kakai 'o Nu'u Silá 'i he 'enau foua 'a e ngaahi liliú ni 'aki 'a 'emau fa'unga tokoni fakamuimui taha kuo fakalahi atu tupu mei he 'emau hiki 'i hake ko ia 'a e tu'unga (escalated) ke fakahoko ai 'a e ngāue tokoní (response). 'Oku kau ki heni:

- ha polokalama tokoni fakakonga ki he ngaahi vāhengá (wage subsidy scheme)
- ngaahi 'aho mālōlō mo ha tokoni ki he nofo fakamavahe 'i 'apí
- tokoni fakapa'anga mo ha ngaahi founa tokoni fakatukuhau ki he ngaahi pisinisi

'E kei hokohoko atu pē 'a e ngaahi tokoni fakapa'anga 'okú ke fa'a ma'u atú, hangē ko e vahe penefití.

Ma'u atu ha fakamatala fakaikiiki felāve'i mo e tokoni ki he COVID-19 'i he uepisaiti 'a e Work and Income: [i heni](#)

Ngaahi Pisinisi Mātu'aki Mahu'ingá

Ko e ngaahi pisinisi kotoa pē 'i Nu'u Sila 'oku 'ikai lau 'oku mātu'aki mahu'inga (non-essential) kuo pau ke tāpuni ia. Ko e ngaahi pā, falekai, gym, falefaiva, vai kaukau, mīsiume, laipeli, mala'e va'inga pea mo ha ngaahi feitu'u kehe pē 'oku fa'a fakatahataha ki ai 'a e kakai kuo pau ke tāpuni 'a e ngaahi konga ko ia 'oku nau fengāue'aki femataaki ai mo ha kakai.

'E kei hokohoko atu pē 'a e ngaahi pisinisi mātu'aki mahu'ingá, pea mo e ngaahi pisinisi 'oku nau faitokonia 'enau ngāu'é, ke nau 'oatu 'a e ngaahi koloa/sēvesi 'oku mahu'inga ki he mo'uí ma'á e tokotaha kotoa pē 'i Nu'u Sila.

'Oku 'uhinga 'eni 'e kei 'atā pē hono ma'u atu 'o e me'atokoní, faito'ó, tauhi fakafaito'ó, ma'u'anga iví, penisini/loló, 'ave 'o e vevé, 'initanetí mo e pou pou fakapa'angá.

Ko e hā hono 'uhinga?

Ko e ngaahi ngāu'é ni 'oku felāve'i ia mo hono ta'ofi 'a e mafola atu 'a e mahakí ke tauhi 'a Nu'u Sila ke malu mo hao, kae kei lava pē 'o fakahoko atu 'a e ngaahi sēvesi mātu'aki mahu'ingá.

Ko hono ta'ofi ko ia 'o e mahakí 'oku fiema'u ai 'a e kakai ke ta'ofi 'a 'enau fenga'unuaki holó koe'uhí ke 'oua 'e lava ha'ane toe mafola holo.

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

Unite
against
COVID-19

Ko e hā 'a e ngaahi pisinisi mātu'aki mahu'inga?

'E vavé ni pē hano pulusi atu 'o ha lisi kamata pea mo ha fale'i fekau'aki mo e ngaahi sēvesi mātu'aki mahu'ingá. Ko e lisí ni 'e ala liliu 'i he 'alu 'a e taimí he 'oku fiema'u ke liliu 'a 'emau ngāue ki he me'a 'oku hokó.

'E hokohoko atu pē 'a e ngāue 'a e ngaahi pisinisi ni, kā te nau fokotu'u ha ngaahi founa ngāue kehe ange ke tauhi ke malu 'a 'enau kau ngāué, 'o kau ki ai 'a e ngāue faka-sifi (shift-based working), fakavahavaha 'o e taimi mālōlō ma'u me'atokoní, fakafaingofua 'a e ngaahi 'aho mālōlō pea mo e nofo fakamama'o me'i he ni'ihī kehé.

'Oku mau lolotonga fokotu'u ha senitā fetu'utaki (call centre) mo ha fika 0800 ta'etotongi ke tokoni ki hono tali ha ngaahi fehu'i fekau'aki mo 'eni. 'E tuku hake ki he'emau uepisaití 'a e fakamatala fakamuimui tahá 'i he hili pē 'a hono fokotu'u 'ení.

'E pulusi atu ha fakamatala fakapatonu ange ki he sekitoa ngāue takitaha 'i he vavé ni maí.

Ko e ngaahi pisinisi 'oku 'ikai ke fu'u fiema'ú

Kuo pau ke tāpuni 'i he taimí ni 'a e ngaahi pisinisi 'oku 'ikai fu'u fiema'ú. Ko e ngaahi pā, falekai, gym, falefaiva, vai kaukau, mīsiume, laipeli, mala'e va'inga pea mo ha ngaahi feitu'u kehe pē 'oku fa'a fakatahataha ki ai 'a e kakaí kuo pau ke tāpuni 'a honau fatongia ko ia 'oku nau fengāue'aki femataaki ai mo ha kakai.

'I he houa 'e 48 ka hoko maí 'i he'etau nga'unu atu ko ia ki he Lēvolo 4, ko e ngaahi sēvesi takeaway kotoa pē kuo pau ke nau tāpuni 'a 'enau ngaahi ngāué.

Ko e nofo fakamama'ó 'oku 'uhinga ia kuo pau ke fakamama'o'aki 'e he kau ngāué mo e kakaí 'a e mita 'e ua, pea pau ke tauhi mo e haisini 'o e fanofanó mo e fakama'a 'o e ngaahi feitu'u fai'anga ngāué. 'Oku fiema'u ke tauhi 'a e ngaahi fakaikiiki ki he kakai 'oku nau faka'aonga'i 'a 'enau sēvesí, pea tauhi ke fakamama'o 'a kinautolu 'oku puké.

'E kei hokohoko atu pē 'a e ngaahi pisinisi mātu'aki mahu'ingá, pea mo e ngaahi pisinisi 'oku nau faitokonia 'enau ngāué, ke nau 'oatu 'a e ngaahi koloa/sēvesi 'oku mahu'inga ki he mo'uí ma'á e tokotaha kotoa pē 'i Nu'u Sila. 'Oku 'uhinga 'eni 'e kei 'atā ma'u ai pē hono ma'u atu 'o e me'atokoní, tauhi fakafaito'ó, ma'u'anga iví, 'initanetí, 'ave 'o e vevé mo e pou pou fakapa'angá. Kuo pau ke 'i ai ha'anau ngaahi founa ki hono tauhi 'o e mo'ui leleí pea mo hano muimui'i 'o kinautolu na'e fevāofi'akí (contact).

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

**Unite
against
COVID-19**

‘Oku mau fiema’u ho’o tokoní ke pou pou ke malu’i ‘a Nu’u Sila pea mo tāmāte’i faka’aufuli ‘a e mahaki COVID-19. ‘E ala ngāue’aki ha ngaahi foun ga ke fakamālohi’i’aki ‘a hono tauhi ‘o e ngaahi tu’utu’uní ke fakapapau’i ‘e ngāue fakataha ‘a e tokotaha kotoa pē, ‘i he taimí ni.

Te u ma’u mei fē ha tokoni fakapa’anga?

‘Oku lolotonga ngāue ‘a e Pule’angá ke pou pou ki he kakai ‘o Nu’u Silá ‘i he’enau foua ‘a e ngaahi liliú ni ‘aki ‘emau fa’unga tokoni fakamuimui taha kuo fakalahi atu tupu mei he’emau hiki’i hake ko ia ‘a e tu’unga (escalated) ke fakahoko ai ‘a e ngāue tokoní (response). ‘Oku kau ki heni:

- ha polokalama tokoni ki he ngaahi vāhengá (wage subsidy scheme)
- ngaahi ‘aho mālōlō mo ha tokoni ki he nofo fakamavahe ‘i ‘apí (leave and self-isolation support)
- tokoni fakapa’anga mo ha ngaahi foun ga tokoni fakatukuhau ki he ngaahi pisinisí

‘E kei hokohoko atu pē ‘a e ngaahi tokoni fakapa’anga ‘okú ke fa’a ma’u atú, hangē ko e vahe penefití.

Ma’u atu ha fakamatala fakaikiiki felāve’i mo e tokoni ki he COVID-19 ‘i he uepisaiti ‘a e Work and Income: [‘i heni](#)

Ko e hā hono ‘uhinga?

Ko e ngaahi ngāue ni ‘oku felāve’i ia mo hono ta’ofi ‘a e mafola atu ‘a e mahakí ke tauhi ‘a Nu’u Sila ke malu mo hao, kae kei lava pē ‘o fakahoko atu ‘a e ngaahi sēvesi mātu’aki mahu’ingá.

Kaniseli ‘o e ngaahi fakataha’anga fakatokolahi

Ko e ngaahi fakataha’anga kotoa pē ‘i fale mo tu’a ‘e ‘ikai lava ke toe fakahoko ia.

‘Oku ‘ikai kau ‘i heni ‘a e ngaahi ngāue’anga ‘o e kakai ‘oku nau fakahoko ha ngaahi ngāue mātu’aki mahu’inga.

Ko e ngaahi fiema’u ko ‘ení ‘oku kaunga atu ia ki he ngaahi fakataha’anga fakafāmili mo fakasōsiale ‘o hangē ko e ngaahi fai’aho, ‘apisia pe mali. Ko e ngaahi fakataha’anga ko ‘ení ‘e ‘ikai lava ke toe fakahoko ia.

‘Oku mau kole atu ke ke feohi pē mo kinautolu ‘oku mou nofo fakamavahe fakatahá, pea tauhi ke ke mama’o meí he kakai kehe kotoa pē ‘i he taimi kotoa pē.

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

**Unite
against
COVID-19**

Akó

‘E tāpuni ‘a e ngaahi ‘apiako mo e ngaahi senitā akoteu (ECE) kotoa pē.

‘E ‘oatu hangatonu ‘e he ngaahi ‘apiakó ‘a e ngaahi fakamatala ki he mātu‘á felāve‘i mo e me‘a ‘e hoko kiate kinautolú fekau‘aki mo e me‘á ni.

Ko e fānau ‘a e kau ngāue mātu‘aki mahu‘ingá - hangē ko e kau toketaá, kau neesí, kau faka‘uli me‘alele ki he kau mahaki fiema‘u faito‘o fakavavevavé - ‘e kei lava pē ke nau ō atu ki he akó pe ngaahi senitā akoteú ‘i he houa ‘e 48 ka hokó. Ki he ngaahi fāmili ko ‘ení, ‘e tāpuni ‘a e ngaahi ‘apiakó ‘i he ngata‘anga ‘o e ‘aho Pulelulú.

‘E ‘unuaki‘i mai ‘a e tutuku ko ia ‘a e akó na‘e teu ke fakahokó ke kamata ‘i he ‘aho Mōnite, 30 ‘o Mā‘así. ‘I he toenga ‘o e uike ní ‘o a‘u atu ki he tutukú, ‘e fokotu‘u ‘e he ngaahi ‘apiakó ha ngaahi founga ke fakahoko atu ‘aki ‘a e akó ‘i he ‘initanetí pea meí ‘api.

Ko e ngaahi kautaha fakahoko ako kotoa pē te nau kei ava ‘i he houa ‘e 48 ka hoko maí te nau fokotu‘u ha ngaahi founga ngāue fe‘unga ki he mo‘ui leleí - ‘o kau ki ai ‘a e nofo fakamama‘o‘aki ‘a e mita ‘e 2 pea mo hono muimui‘i ‘o kinautolu na‘e fevāofi‘akí. Hangē pē ko e angamahení, ‘oku ‘ikai totonu ke ‘alu ki he akó ha taha ‘oku puke.

Founga ‘o hono ma‘u atu ‘o ha Tokangaekina Fakafaito‘o

Kapau ‘okú ke fiema‘u ke sio ki ha Toketā pe ko ha tokotaha ngāue fakapolofesinale kehe ki he mo‘ui leleí, kuo PAU ke ke fuofua telefoni atu kimu‘a ‘i ha‘o ‘alu atu ki ai.

Ko e lahi taha ‘o e ngaahi talatalá ‘e fakahoko ia ‘i he telefoní (pe ‘i ha fakataha vitiō) ke ta‘ofi ‘a e ala mafola atu ‘a e mahakí ‘i he feohi femataakí.

Kapau ‘e fiema‘u ke fai ha fakataha femataaki, te mou fokotu‘utu‘u ‘eni mo ho‘o toketaá pe tokotaha ngāue fakapolofesinale kehe ki he mo‘ui leleí.

Ko e fē ‘a e taimi ke u kumi ai ha fale‘i fakafaito‘o?

Kapau ‘okú ke hoha‘a felāve‘i mo ha ngaahi faka‘ilonga ‘o e mahaki COVID-19 ‘okú ke a‘usia, kātaki ‘o fetu‘utaki ki he laine telefoni ki he mo‘ui leleí pe Healthline (ta‘etotongi) ‘i he **0800 358 5453** pe ko ho‘o toketaá.

‘E lava ke ma‘u atu ‘a e ngaahi faka‘ilonga ki he mahaki COVID-19 ‘i he uepisaiti ki he mahaki Covid19 ‘i heni <https://covid19.govt.nz/resources-and-translation/translations/>

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

Unite
against
COVID-19

‘E lava ke u mavahe mei hoku ‘apí ke kumi ha tokoni fakafaito‘o lolotonga ‘o e tu‘unga fakatokanga lēvolo 3 pe 4?

Kapau ‘okú ke fiema‘u ha tokoni fakafaito‘o, kuo pau ke ke fuofua telefoni atu ki ho‘o toketaá pe falemahakí.

‘Oku lau ‘a e ngaahi feitu‘u ki he mo‘ui leleí mo e tokoni fakafaito‘ó ko ha sēvesi mātu‘aki mahu‘inga ia pea te nau kei ava pē ‘o a‘u ai pē ki he taimi ‘o e tātāpuni ‘i he lēvolo 4.

Kapau ‘okú ke fiema‘u ha tokoni fakavavevave, fetu‘utaki ki he ngaahi sēvesi tokoni fakavavevavé (taila ki he 111).

‘Oku ‘ikai ke u lava ‘o lea atu ki he Healthline/‘eku toketā fakafeitu‘ú.

‘Oku tokolahi ‘a e kakai Nu‘u Sila ‘oku nau kumi ha tokoni mo ha fale‘i ka ‘oku mahu‘inga ke tauhi ke ‘atā ‘a e ngaahi laine telefoni ki he Healthline mo e kau GP koe‘uhí ke lava ‘a kinautolu ‘oku nau fiema‘u ha tokoni fakafaito‘ó ‘o lea atu kia kinautolu.

‘E fakahoko ‘a e me‘a kotoa pē ke a‘utaki atu ai ki he kakaí ‘a e tokoni ‘oku nau fiema‘ú ‘i he taimi vave taha ‘e ala lavá.

Kātaki ‘o feinga ke toki telefoni atu pē ki he Healthline pe ko ho‘o GP ‘i he taimi ‘okú ke fiema‘u ai ha tokoni fakafaito‘o. Kapau ko ho‘o telefoni ‘oku ‘ikai kaunga fakahangatonu ia ki ha tokoni fakafaito‘o, ‘e ala lava ke ke ma‘u atu ‘a e ngaahi tali ki ho‘o ngaahi fehu‘í ‘i he [covid19.govt.nz](https://www.covid19.govt.nz)

Kapau ‘okú ke fiema‘u ha tokoni fakavavevave, fetu‘utaki ki he ngaahi sēvesi tokoni fakavavevavé (taila ki he 111).

Ko e hā ‘a e me‘a ke u fakahoko kapau ‘e fiema‘u ha tohi fakamafai fo‘ou (repeat prescription) ki he‘eku faito‘o angamaheni?

‘E ‘i ai ha founa ngāue ‘a ho‘o Toketaá ke ke ma‘u atu ai ha‘o faito‘o kuo tu‘utu‘unia ‘o ‘ikai ke ke toe sio ai ki ho‘o Toketaá. Kātaki ‘o telefoni atu ki ho‘o Toketaá ki ha fakaikiiki.

‘Oku lau ‘a e ngaahi faletalavaí ko ha sēvesi mātu‘aki mahu‘inga ia pea te nau kei ava pē, ‘o a‘u ai pē ki he lēvolo 4.

Kapau te ke fiema‘u ke ke ‘alu atu ki ho‘o faletalavai fakafeitu‘ú, fuofua telefoni atu ke fakapapau‘i te ke lava ‘o hū atu ki ai. Kapau ‘okú ke ‘i ha kulupu ‘oku tu‘u lavea ngofua, ‘e ala fiema‘u ke ke kole ha taha ke ‘alu ‘o ‘omai ho‘o faito‘ó ma‘á u.

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

**Unite
against
COVID-19**

Ko e hā 'a 'eku me'a 'e fai kapau 'oku ou tu'u lavea ngofua, vaivai 'a e ivi 'o hoku sinó ki hono tau'i 'o e mahakí (immuno-compromised) pe 'oku 'i ai ha taha 'oku tu'u lavea ngofua 'i hoku 'api?

'Okú ke tu'u lavea ngofua kapau 'okú ke kau 'i heni:

- **Motu'a ange 'i he ta'u 70** 'Oku fa'a ma'u 'e he kakai matu'otu'a angé ha ngahi mahaki tauhi pe mahaki kehe, 'o kau ki ai 'a e ngaahi mahakí'ia 'a e mānavá te nau ala tu'u lavea ngofua ange ai ke nau ma'u 'a e COVID-19.
- **Kakai 'oku 'i ai hanau mahaki fakafaito'o:** Te ke tu'u lavea ngofua ange ke ke ma'u 'a e mahaki COVID-19 'i ha 'i ai hao ngaahi mahaki tauhi pe mahaki kehe. 'Oku tautautefito 'eni ki he kakai 'oku mahakí'ia 'enau mānavá, hangē ko e COPD (Chronic Obstructive Pulmonary Disease), mahakí'ia honau mafú, toto mā'olunga, ngaahi palopalema 'i honau kofuuá pea mo e mahaki suká.
- **Kakai 'oku lolotonga faito'o kinautolu ki ha kanisā pe ngaahi mahaki felāve'i mo honau totó:** Koe'uhí 'oku uesia 'e he ngaahi faito'o ki he kanisā mo e mahaki totó 'a e fa'unga 'o e sinó ki hono tau'i 'o e mahakí, 'oku hoko 'eni ke nau tu'u lavea ngofua ange ai ki hono ma'u 'o e mahaki COVID-19.
- **Kakai fefine feitamá:** 'Oku te'eki ai 'ilo 'e he kau mataotao ki he mo'ui leleí pe 'oku uesia 'a e kakai fefine feitamá 'e he mahaki COVID-19 'i he founa tatau mo e kakai kehé. Kā neongo iá, 'oku a'usia 'e he kakai fefine feitamá ha ngaahi liliu 'i honau sinó te nau ala hiki hake 'a honau tu'unga tu'u lavea ngofua ke ma'u ha ngaahi mahaki 'e ní'ihí.
- **Kakai 'oku 'ikai faingofua ha'anau ma'u atu ha tokoni fakafaito'o**

Ki ha ní'ihí 'o e ngaahi komiuniti 'o Nu'u Silá, 'oku hoko ha ngaahi me'a kehe 'i he'enau mo'uí ke nau tu'u lavea ngofua foki mo kinautolu. 'Oku kau ki heni:

- **'A e kau nofo 'i ha ngaahi 'api tauhi ma'á e kau toulekeleká:** Ko e ngaahi 'api tauhi ma'á e kau toulekeleká 'oku nau tu'u faingofua ki hono fakapipihi vave atu 'o e ngaahi vailasi hangē ko 'ení. 'Oku tu'u faingofua 'a e kau nofó ke nau ma'u 'a e ngaahi mahakí tupu mei honau ta'u motu'á pea 'oku toe ngalingali lahi ange ke 'i ai hanau ngaahi mahaki tauhi pe mahaki kehe.

Kapau 'oku ngalingali 'okú ke nofo mo ha taha 'oku tu'u laveangofua ke ne ma'u 'a e mahakí pea 'okú ke fiema'u ha fakamatala ki he founa ke malu'i ai 'enau mo'uí. Vakai ki he uepisaiti 'a e Potungāue Mo'uí 'i heni <https://www.health.govt.nz/our-work/diseases-and-conditions/covid-19-novel-coronavirus/covid-19-novel-coronavirus-health-advice-general-public/covid-19-self-isolation>

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

**Unite
against
COVID-19**

Ngaahi founga fefononga'aki fakatokolahí (public transport) mo e fefononga'akí

‘E liliu ‘a e anga ‘o e fefononga'akí ‘i Nu‘u Sila. ‘Oku mau kole atu ki he tokotaha kotoa pē ke fakangatangata ‘a ‘enau fe‘alu‘aki holo ‘i he fonuá ke tokoni mai ke fakangatangata ‘a e mafola ‘a e mahaki COVID-19.

‘E ‘atā atu pē ‘a e ngaahi founga fefononga'aki fakatokolahí kia kinautolu ‘oku nau ngāue ‘i he ngaahi sēvesi mātu‘aki mahu‘ingá, ki ha ngaahi ‘uhinga fakafaito‘o, pea mo e ‘alu atu ki he supamāketí.

‘E kei ngāue pē ‘a e ngaahi sēvesi vaka fetukutukú (ferry services), ngaahi hala pule‘angá mo e lēlué ki hono fetukutuku holo ‘o e ngaahi koloa mātu‘aki mahu‘ingá.

‘Oku ngofua ‘a e faka‘uli holo ‘i he ngaahi me‘alele fakatāutahá.

Ngaahi Me‘alele Fakatāutahá mo e Hokohoko Fefononga'aki Holó

‘Oku ngofua hono ngāue‘aki ‘o e ngaahi me‘alele fakatāutahá ki he fefononga'akí. ‘I he taimi ‘oku malava ai ‘ení, ngāue‘aki ‘a e nofo fakamama‘ó.

Ko e lue holó mo e ngaahi fefononga'aki holó ‘oku lelei pē, koloa pē ‘okú ke muimui ki he femama‘o‘aki ‘aki ‘a e mita ‘e ua ‘oku fiema‘ú, ‘i he taimi kotoa pē.

Fefolau‘aki Vakapuna Fakavaha‘apule‘angá

‘Oku kei lava pē ‘a e kau ‘a‘ahí mo e kau folau‘eve‘evá ‘o ngāue‘aki ‘a e ngaahi sēvesi fefolau‘aki vakapuna fakavaha‘apule‘angá ke nau foki ai ki honau fonuá.

‘Oua te ke ‘alu atu ki he mala‘evakapuná tukukehe pē kapau ‘oku ‘i ai ha‘o tikite folau. Kapau ‘oku ‘ikai ke ‘i ai ha‘o tikite folau, fetu‘utaki ki ha kautaha fakafofonga folau pe fakahangatonu pē ki he kautaha vakapuná. Kapau ‘oku ‘ikai ke ke lava ‘o ma‘u ha‘o tikite folau, kātaki ‘o fetu‘utaki ki he ‘ōfisi talafekau pe fakakonisela ‘a Tongá.

Fefolau‘aki Vakapuna Fakalotofonuá

‘I he houa ‘e 48 ka hoko maí, ‘e fiema‘u ‘e he kakaí ke nau foki atu ki ‘api, ‘o tatau ai pē pe ko e foki fakakolo pē pe ko ha feitu‘u kehe ‘i Nu‘u Sila. Kuo mau ‘osi kole ki he ngaahi kautaha vakapuna kotoa pē ke nau fakapapau‘i ‘oku fakahoko ‘a e nofo femama‘o‘akí ‘i he vaha‘a taimi ko iá. Hili ‘a e houa ‘e 48, te mau nga‘unu atu ki hono ngāue‘aki ‘o e fefolau‘aki vakapuná ki hono fetukutuku holo ‘o kinautolu pē ‘oku nau fakahoko ‘a e ngaahi sēvesi mātu‘aki mahu‘ingá pea mo hono fetukutuku holo ‘o ha ngaahi uta.

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

**Unite
against
COVID-19**

‘E lava ‘e he kau ‘a‘ahí mo e kau folau‘eve‘evá ‘o ngāue‘aki ‘a e fefolau‘aki vakapuna fakalotofonua ke nau a‘u atu ai ki ha mala‘evakapuna fakavaha‘apule‘anga.

Kapau ‘okú ke ongo‘i puke, tautautefito ki ha‘o tale, nounou ‘a e mānavá pe mofi, pe ‘okú ke mafatua pe lele noa ‘a e vai ‘i ho ihú, ‘oua te ke folau.

Kapau ‘okú ke folau ‘i ha vakapuna, ‘oku tautautefito ‘i heni ‘a e mahu‘inga ke ke tale pe mafatua ki he ngaofe ‘o ho tui‘inimá. ‘I he taimi ‘oku ala lava aí, to‘oto‘o ha‘o me‘a milimili tāmata siemu (hand sanitizer) pea mo ha‘o pepa holoholo (tissues). Kapau ‘oku malava ‘eni, nofo tokotaha pē ‘i ha sea ‘i he ve‘e matapā sio‘atá ‘i hao ‘otu tokotaha pē ‘o‘ou.

Founga fefononga‘aki ma‘a kinautolu ‘oku puké

Kapau ‘oku ‘i ai ha‘o ngaahi hoha‘a felāve‘i mo e mahaki COVID-19, kātaki ‘o telefoni ki he Healthline (0800 358 5453) ki ha fale‘i kimu‘a peá ke toki folau.

Ke tokoni ki hono fakangatangata ‘o e mafola ‘a ha fa‘ahinga vailasi, ko kinautolu ‘oku puké ‘oku totonu ke nau nofo ma‘u ‘i ‘api. Kapau ‘okú ke puke pea fiema‘u ke ke ‘alu ki ha feitu‘u, ‘oku fiema‘u ki heni ha founga fefononga‘aki fakatāutaha. Kapau ‘oku ‘ikai malava ia, telefoni ki he Healthline ke ‘uluaki ‘oatu ha‘anau fale‘i (0800 358 5453).

Find out more at
Covid19.govt.nz

New Zealand Government

**Unite
against
COVID-19**